

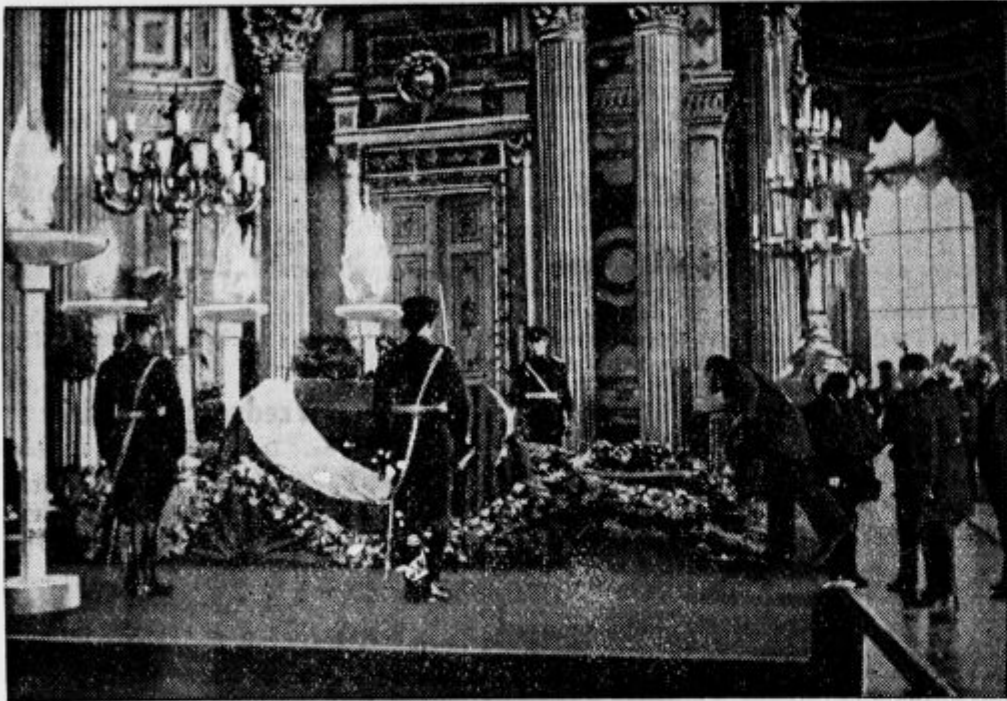

Morski volkovi varujejo potopljene zaklade

Leta 1632. je iz Amerike odplulo proti Evropi 16 španskih galej, ki jih je spremljalo več vojnih fregat. Ladje so v novem in še neiztrpanem svetu natovorile neprecenljive zaklade, zlato, srebro, bisere, da bi vse to prepeljale nazaj v Španijo, kjer se je takrat zbiralo vse bogastvo novoodkrita sveta. Ob severnem obrežju današnje republike San Domingo pa je vse brodovje zgrabil vihar in dve galeji je vrglo na koralna stemenja, ki širle iz morja, kjer sta se razbili in z dragocenim tovorom vréd izginili v morju. Teh zakladov Španija nikdar ni videla, slava o njih vrednosti pa se je ohranila prav do našega časa. Ze večkrat je pohlep po zlato in srebru skušal prodreti v globino, da bi morskomu dnu iztrgal dragocenosti, ki so jih nabrali prvi prebivalci Amerike, toda vsi poskusi so bili zaman. Sedaj se je potopjenih zakladov lotila cela ekspedicija, ki jo je tja poslala univerza Beloit (v ameriški državi Illinois) in jo vodi kapitan John de Craig. Ta je najprej po starih zapisnikih ugotovil vrednost potopjenih zakladov, ki dosegajo čedno vsoto 70 milijonov dolarjev (do 350 milijonov din). Ob otoku San Domingo je na morskom dnu tudi odkril razbitine obeh španskih galej, o katerih govori

zgodovina plovbe med Ameriko in Evropo. Nato se je s potapljači in vsemi potrebnimi pripravami lotil razbitin samih. Toda tu, na morskom dnu, se je izkazalo, da bo težko priti do zlata in srebra, ki že tri sto let leži med jambori in ogrodam nekdanjih ponosnih španskih galej. Obe ladji ležita namreč v veliki globini, ki jo sicer moderne potapljaške priprave tudi premagajo, toda tu vladajo tako močni tokovi, da je vsako delo pod morjem zelo otežkočeno. Poleg tega pa je dno silno členovito, in okrog razbitin, ki to členovitost še povečujejo, se vedno pode cele črede morskih volkov, ki jih tu imenujejo »barracuda«, ki so silno požrešni in drzni, ker jih pač še nikdar ni zmotil obisk živega človeka. Potapljači, ki so v svojih opremljenih tipali okrog potopljenih in z morskimi rastlinjem obrastlih ladij, so bili oboroženi s posebnimi podmorskimi puškami na stisnjeni zrak, da so se ubranili teh požrešnih zverj, ki se v svojem temnem kraljestvu vsake žive ali migačo stvari takoj lotijo s svojimi ostrimi zobmi. Tako so vsi dosedanjí poskusi bili samo tipanje, nikdar se potapljačom še ni posrečilo, da bi prodrli globlje v razbitine in približali iskanim zakladom.

Kemal Atatürk na mrtvaškem odru.
Zastopniki turške vlade ob mrtvaškem odru Kemala Atatürka v Istanbulu.

Najtrdnjša kovina – diamantnik

Poleg posebnega odbijanja svetlobnih žarkov, s katerim se odlikuje diamant in ima po njem tudi svojo vrednost, je bila doslej njegova prvenstvena lastnost tudi — trdota, v kateri ga ni dosegala nobena druga kovina. Zato so se diamanti že od nekdaj posluževali za obdelovanje kovin, ker trdnjše od diamanta doslej ni bilo nobene. V trdotni lestvici je diamant od nekdaj stal na najvišjem mestu. Toda pri tem je vsaka industrija naletela na eno zelo pomembno težavo; diamanti so silno dragi in tudi njihove velikosti ni mogoče izbirati kar tako. Zato so jih obdelovali v posebne držaje, da so dobili trdno oporo in je bilo z njimi mogoče delati. Seveda pa se je vsaka taka naprava razmeroma kmalu obrabila, ker se je diamant zaradi svoje trdote v ležaju mehkejšo kovino kmalu omajal, pa tudi prehitro se je obrabil, ker ga je bilo mogoče izrabljati samo na enem mestu. V novejšem času so brusilne plošče delali z drobci diamantov, toda tudi ti poizkusi niso dali popolnega gospodarskega učinka, ampak je le preprogo tokrat dragoceni diamant na ta način izginit v drobce. Pri veliki vrločini namreč diamant izgore in od njega ostane samo — oglje. Kakor hitro pri trenju nastane vročina 850° C, je odpornost diamanta konec. Ta poizkus je v Berlinu napravil fizik dr. Viljem Müller, ki se že dolgo peča z raziskovanjem trdot. Pred očmi gledalec je z ognjem velike vročine zažgal diamant, ki je kmalu zažarel kot oglje in potem dal nekaj rdeče luči — in na mestu nekdanjega diamanta je ostal kupček oglja, ki je samo še s svojo obliko spominjal na plemenitega prednika.

Dr. Müllerju pa se je po dolgih poizkusih posrečilo, naravní diamant tako pridelati, da ga je mogoče enakomerno razdeliti po ploskvi, ki s to diamantno prevleko predstavlja doslej najtrdnjšo stvarino na svetu. Dr. Müller novo kovino imenuje

»diamantnik«. Iznajdba bi mogli primerjati s papirjem za čiščenje kovinskih predmetov (smirkovo platno): papirju tu odgovarja kovinasta podloga, svetlim kovinskim drgbcem pa razdrobljeni diamantni kristali, le da je tu zveza med diamantnimi kristalki in kovinasto podlogo mnogo trdnjša, ker je kemična. Diamantni kristali namreč v kovinasto podlogo niso pritrjeni samo od zgoraj, ampak so vanjo po posebnem kemičnem procesu celo vliiti in enakomerno porazdeljeni po vsej površini. S to izredno trdno spojitvijo diamantnih kristalkov s podlogo je dr. Müller dosegel, da se pri brušenju dragoceni diamantni material more izrabiti do zadnjih ostankov. Ob tem materialu pri brušenju tudi ne nastaja taka vročina, tako da ni nevarnosti, da bi diamant zoglenel.

Postopek, s katerim je dr. Müller dosegel to spojitve, je seveda še tajen. Znano je le to, da je z vročino, ki diamantom še ni nevarna, in pod velikim pritiskom dosegel to enotno maso. Poročila pravijo, da se s to napravo poljubna kovina more mnogo lažje in mnogo smotrneje obdelovati, kakor pa so to znali doslej.

Starogrška mesta v Afganistanu

Iz Afganistana se je vrnil Evert Barger, voditelj angleške arheološke ekspedicije. S svojimi ljudmi je ob mnogih čudovitih dogodivščinah prepotoval 3000 km po pokrajinah, v katere Evropejci le redkokdaj zaidejo. V svojih raziskovanjih je zbral 34 zabojev s starimi kipi, lonci in drugimi sledovi starih naselbin v Afganistanu. Vse te najdbe bodo obogatile zbirke muzejev »Victoria« in »Albert« v Londonu.

Ekspedicija je nastopila svojo pot v notranjost Afganistana iz mesta Swat na severozahodni meji dežele, kjer je izkopala več starih budističnih oltarjev in samostanov. Kiparska dela, reliefi in okrasni stavb kažejo vplive grške umetnosti, ki je prišla v te pokrajine v časih Aleksandra Velikega. Dela pri izkopavanjih so bila zaradi neznozne vročine zelo počasna in težka. Dva člana ekspedicije sta nekaj časa živela v votlini pod vrhom 1800 m visoke gore, ki jo tamošnji ovčarji imenujejo »Mesto bogov«. Težke kipe, ki so jih izkopali iz zemlje, so po ozkih in strmih stezah, ki so bile za osle ali drugo tovarno žival pretežke, na hrbtih prenašali v dolino. Ekspedicija je naletela na sledove starega glavnega mesta pokrajine Badakshan med Faizado in Jurmom, kjer so našli pečate in

Posoda iz starih časopisov

Posebno tehnično vprašanje naše dobe je, kam z ostanki in odpadki. Ob vsaki iznajdbi je konec njene uporabe neki ostanek, ki se navadno valja pod nogami, dokler kako ne preide. Tako je tudi s časopisi. Zjutraj pride, do popoldne je prebran in izpolnil je svojo nalogo. Nekemu amerškemu inženirju pa se je posrečilo tudi staro časopisje predelati v neko zmes, iz katere je mogoče delati tudi posodo, ki sicer ne sme k ognju, je pa kljub temu porabna za marsikatero shranjevanje. S prekuhanjem in mešanjem zdrobljenega starega papirja je dobil neko tvarino, podobno glini, ki jo je silno lahko oblikovati. Iz nje se lahko delajo posode za rože, plakete in drugi podobni predmeti, ki so pravzaprav nezdroljivi, ko se le dobro posuše. Tudi umetne cvetlice iz te tvarine se prav lepo posredujejo in so neobčutljive za dež in sonce. Iznajditelj namerava na svojo iznajdbo prijaviti patent, pa tudi drugi krogi so mnenja, da je s tem prišla v svet nova tvarina, ki bo prav dobro služila v mnoge obrtne namene.

Celo naročje kač je na pašni poti s svojo palico pobil tale romunski pastir v bližini Craiove. Po končanem boju jih je nabral na roko in jih nesel pokazat strmetim meščanom.

V ječah GPU

Iz sovjetske Rusije se je vrnil nemški socialist Karel J. Albrecht, ki je kmalu po vojni moral zbežati iz Nemčije in se je seveda zatekel v Moskvo, kjer pa ni bil dolgo dobrodošel. Pod boljševiki se je tam preril do namestnika ljudskega komisarja za gozdarstvo in lesno industrijo. Postal je poseben zaupnik Stalinov in je kot Nemec imel tudi svoj sedež v »Politbiroju«. Tako je imel dovolj prilike, da je pogledal tudi za kulise boljševiškega sistema. Pa tudi njemu je zvezda zašla in med tolikimi drugimi je tudi on padel v roke GPU. Revolucionarno sodišče ga je obsodilo na smrt in prav v poslednjih trenutkih se mu je posrečilo, da je ušel svojemu koncu. Pribežal je nazaj v Nemčijo, kjer ga seveda kljub »spreobrnjenju« ne čaka bog ve kako sijajna bodočnost. V založbi »Nibelungenverlag« je izdal knjigo »Izdani socializem«, kjer opisuje grozne dogodke, ki jih je v ječi GPU preživel zadnje dni, ko je bil že obsojen na smrt, ki so jo pa njegov prijatelj izpodbijali in slednjič svojo ga tovariša tudi rešili.

V nekem odstavku opisuje mučenja, ki si jih člani GPU dovolijo nad svojimi brezpravnimi žrtvami. Na dvorišču velike ječe vedno stoji oklopni avtomobil s strojnimi. Brnenje motorjev strašno odmeva po dvorišču, v mrežah na oknih celic pa čepijo ujetniki in s strahom pričakujejo, na katero stran bodo planili možje, ki se gnetejo okrog avtomobila. Ko kaznjenci vidijo, da se može izginili v hodnikih, preplašeni popustijo mreže in sredi celice s smrtno grozo na obrazih čakajo, kje bodo zaropotali ključi. Naj pripoveduje on sam, kakor pravi v omenjeni knjigi:

»Kljub strogi prepovedi sem se splazil do vrat celice. Noge so mi bile trde od strahu. Pogledal sem skozi ključavnico. Pred mojimi očmi se je odigral strašen prizor. Prav nasproti naši celici je bila druga celica, katere vrata so bila odprta. Videl sem velikanskega širokoplečatega moža v uniformi kavkaških GPU čet. V eni roki je imel seznam, s katerega je bral posamezna imena, v drugi pa nagačko. V celici je bilo nekaj ujetnikov, ki so se vsi gnetli v enem kotu. Deloma so klečali, deloma stali, tesno drug ob drugem, in se odmikali v kot kakor boječa čreda. Videl sem, kako sta dva člana GPU nasilno potegnila nekega starega kmeta iz celice. Na pragu celice je pred velikim čekistom padel na kolena, objemal njegove noge in poljubljaj njegove čevlje. Čekist ga je surovo sunil od sebe. Klic komande in starca so odveli naprej. Rabelj v celici je prečital na svojem seznamu eno ime. Končano je. Izbrisan. Eden gre v smrt.

Iz iste celice so odveli še tri žrtve.

Meteor v Argentini

V Argentini je v preteklih dneh vladala silna vročina, ki je v nekaterih krajih dosegla 45° v senci. V pokrajini Entre Rios pa je prebivalstvo sredi dneva poleg tega še prestrašil čuden pojav izpod neba. Okrog poldneva je nebo presegal svetel blisk, goreč meteor, ki je z velikanskim repom za seboj preletel nebo in v velikem šumu padel na tla nekje v pokrajini Rosario Tela. Zemlja 100 kilometrov naokrog se je pri tem strahovito zamajala in so v pokrajini to zaznamovali za potres. Pojav so opazovali tudi iz pokrajine Parana in Baso Bil Baso. Strokovnjaki domnevaajo, da je iz vseмира padel na zemljo meteor izredne velikosti.

★

Priprave za 35. mednarodni evharistični kongres

L. 1940. bo, kakor je našim bralcem že najbrž znano, mednarodni evharistični kongres v Nizzi, že 35. po številu. Predsednik stalnega odbora za mednarodne evharistične kongrese, namurski škof msgr. Thomas L. Heylen, je 21. novembra, to je večeraj, odpotoval s svojim tajnikom kanonikom Bootsma v Pariz, da bi uredil prve priprave. Iz Pariza odpotuje takoj v Nizzo, nato pa nadaljuje svojo pot v Rim k sv. očetu. Škof msgr. Heylen je star že 84 let.

Tedaj je smrtno tišino pretrgal strašen krik. Neki otrok vpíje: »Mama, ljuba mama, pomagaj vendar!«

Mlad fantek, morda ima 12 let, se je v smrtnem strahu oklenil železne mreže v oknu. Njegovo majhno srce še ne more doumeti, da bi moral on umreti. Dva jetniška služitelja stopita k njemu in ga z udarci in sunki skušata odbiti od mreže. Še ga poslednjič je deček zavpil: »Mama, mamoka pomagaj!«

Rabelj je dvignil nagačko, s strašno divjostjo jo je vthtel po majhnih odrevenelih prstih, ki so se mu oklepali mreže. Zopet krik, slabotno ječanje...

Potem pa je spet vse utihnulo. Vse je opravljeno.

Služitelja sta odvela majhnega, slabotnega, s krvjo oblitega dečka skozi vrata. Roke je imel zvezane na hrbtu. Ozka glavica pa je tičala v železnih vijakih. S surovo silo so mu jezik ujeli med spodnjo in zgornjo čeljust, da je bil ujet med zobmi, kakor v precepu. V meni je vse okamenelo. To je bilo najstrašnejše, kar sem kdaj v življenju doživel.

Tako umira ruska mladina...
To pripoveduje Karel J. Albrecht v knjigi »Izdani socializem«.

★

Komunisti komunistom vzeli naslov »častni brezbožnik«

Zveza brezbožnikov v Moskvi je nekaterim svojim dosedanjim častnim članom, med katerimi so bili Blücher, Smirnov, Alkanis in še 36 drugih vodilnih komunističnih ideologov, vzela naslov »častni brezbožnik«, ki ga jim je nekdaj v znak priznanja za njihovo brezbožniško delovanje podelila. Zaradi »veleizdajalskega delovanja«, s katerim so se menda ti ateistični prvaki pregrešili, pa jim je sedaj ta naslov vzela, da med brezbožniki ne bi bilo zmede.

Iz Moskve tudi poročajo, da sta bila voditelja brezbožnikov v Ukrajini Šapiro in voditelj brezbožnikov v Volga — nemška republika — Melzer zaradi veleizdaje in ogleduštva obsojena na smrt in ustreljena. Ista usoda je doletela propagandista Skvorzova iz Moskve in njegovega sodelavca Pastuhova iz Leningrada. Od 1. januarja do 31. oktobra 1938 je po teh poročilih 245 stebrov brezbožniškega gibanja postalo žrtev »čiščenja«, ki jih komunistična diktatura v svojem velikem kraljestvu vedno pogosteje uprizarja.

★

Po filmskem svetu

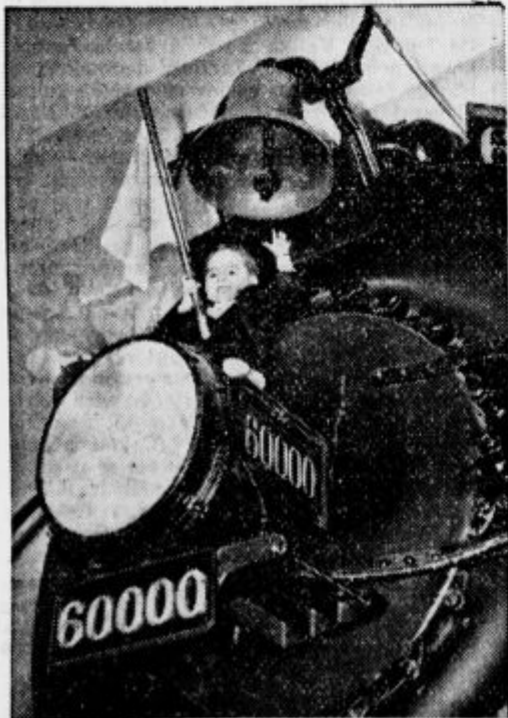
Nov film o Katarini Veliki pripravljajo v Ameriki. Naslovno vlogo bo igrala Mae West, njen glavni soigralec bo Basil Rathbone, znan iz karikaturnih vlog v »Snu kresne noči«, »Kraljeviču in beraču« itd.

Marlene Dietrich je zapustila Hollywood in prevzela nekaj vlog v francoskih filmih. S tem je njene filmske kariere v Ameriki najbrž za vselej konec. Dietrichova je razdrila pogodbo, ki jo je imela s Paramountovo družbo, ker je družba hotela znižati astronomske plače nekaterim zvezdam, med njimi njej. Z odhodom Dietrichove bodo denarno pridobili toliko, da bodo lahko nastavili deset novih igralk za iste denarje.

Praktična naprava v švicarskem zdravilišču

Gorka vođa švicarskega zdravilišča Leukerbad je znana, da zelo dobro zdravi revmatizem in podobne bolezni. Da bi gostom omogočili čim preprostejši dostop do vode, so ob vrelih postavili klopi z mizami, kjer si namakajo noge ob zabavi in kavi.

Najmanjši človek na svetu na največji lokomotivi. Amerikanec Paul del Rio je najmanjši človek na svetu — v Ameriki je vse: najmanjše in največje —, tehtja samo 6 in pol kg. Na sliki ga vidimo, kako sedi na žarometu največje lokomotive na svetu v Franklinovem inštitutu v Philadelphiji. (Žaromet sam je težak 350.000 kg.)

